

Türkiye’de Eğitim Yönetimine Eserleriyle İz Bırakan Birinci Kuşak Akademisyenlerin Katkılarının Değerlendirilmesi*

Gamze Tuti¹
Trabzon Üniversitesi

Duran Mavi²
Elbistan Hoca Ahmet Yesevi İlkokulu

Murat Özdemir³
Hacettepe Üniversitesi

Öz

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren belirgin bir gelişim gösteren eğitim yönetimi bilim dalı, yıllar içinde kendi özgün kimliğini oluşturma yolunda ilerlemiştir. Türkiye’de ise 1965’lerden sonra Türkiye’de akademik bir çalışma alanı olarak ortaya çıkışı eğitim yönetiminin oldukça genç bir disiplin olduğunun bir göstergesidir. Bu çalışmanın amacı eğitim yönetimi alanına kazandırmış oldukları temel eserleri bulunan Ziya Bursalioglu, Yahya Kemal Kaya, İbrahim Ethem Başaran, Haydar Taymaz ve Mustafa Aydın olmak üzere ilk kuşak akademisyenlerin yaşamları ve çalışmaları incelemektir. Genellikle öğretmen kökenli olan bu akademisyenlerin, yurt dışında lisansüstü eğitim aldıkları, çeşitli bakanlık görevlerinde buldukları, üniversitelerde eğitim yönetimi bölümlerinde kurucu roller üstlendikleri ve eğitim yönetimi alanında temel eserlere imza atarak bu alanda akademisyenlerin yetişmesine katkı sağladıkları görülmüştür. Türkiye’de eğitim yönetimi tarihi mirası olarak nitelendirilebileceğimiz bu çalışma konusuyla, alanın tarihesi ve felsefi temellerinin daha iyi anlaşılmasına önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, eğitim yönetimi tarihi, birinci kuşak akademisyenler

* Makale, EDUCongress 2023’te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Dr. Öğr. Ü., Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon/Türkiye, E-posta: gamzetuti@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8831-6613>

²Dr., Elbistan Hoca Ahmet Yesevi İlkokulu, Kahramanmaraş/Türkiye, E-posta: duranmavi@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7244-6448>

³Prof. Dr., Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara/Türkiye, E-posta: mrtozdem@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1166-6831>

MAKALE TÜRÜ

Derleme Makalesi

Başvuru Tarihi

22.01.2024

Kabul Tarihi

18.04.2024

doi: 10.57115/karefad.1423976

Atıf: Tuti, G. & Mavi, D. & Özdemir, M. (2024). Türkiye’de eğitim yönetimine eserleriyle iz bırakan birinci kuşak akademisyenlerin katkılarının değerlendirilmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 89-104. <https://doi.org/10.57115/karefad.1423976>

Etik: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

On Education Administration in Turkey with His Works Evaluation of the Contributions of the First Generation Academics Who Left Their Mark*

Gamze Tuti¹

Trabzon University

Duran Mavi²

Elbistan Hoca Ahmet Yesevi Primary School

Murat Özdemir³

Hacettepe University

Abstract

The field of educational administration, which has developed significantly since the beginning of the twentieth century, has progressed towards creating its own unique identity over the years. Its emergence as an academic field of study in Turkey after 1965 is an indication that educational administration is a very young discipline. The aim of this study is to examine the lives and works of first generation academicians, including Ziya Bursalioglu, Yahya Kemal Kaya, İbrahim Ethem Başaran, Haydar Taymaz and Mustafa Aydın, who have fundamental works in the field of educational administration. It has been observed that these academicians, who are generally of teacher origin, received postgraduate education abroad, held various ministerial positions, played founding roles in educational management departments at universities, and contributed to the training of academics in this field by authoring fundamental works in the field of educational management. With this study subject, which we can describe as the historical heritage of educational administration in Turkey, it is expected to make significant contributions to a better understanding of the history and philosophical foundations of the field.

Keywords: Education, history of educational administration, first generation academicians

* This article was previously presented as an oral presentation at EDUCongress 2023

¹Dr. Lecturer Member, Fatih Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Trabzon/Türkiye, E-mail gamzetuti@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8831-6613>

²Dr., Elbistan Hoca Ahmet Yesevi Primary School, Kahramanmaraş/Türkiye, E-mail: duranmavi@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7244-6448>

³Prof. Dr., Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Ankara/Türkiye, E-mail: mrtozdem@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1166-6831>

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date
Review Article	01.22.2024	04.18.2024

Eğitim Yönetimi, yirminci yüzyılın başlarında belirgin bir gelişim göstermeye başlamış ve uzun bir süreç boyunca kendi alan niteliğini oluşturma yolunda ilerlemiştir. Bu alandaki bilimsel temeller, ABD'de 19. yüzyılın sonlarında okul yöneticiliği olarak tanımlanan bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Ardından, 20. yüzyılın başlarında üniversitelerde bilimsel bir araştırma alanı olarak kabul görmüş ve gelişmiştir. Bu oluşumlar daha sonra Kıta Avrupası'na doğru genişlemiştir, alanın yaygınlaşması ve derinleşmesi bu süreçte gerçekleşmiştir (Oplatka, 2008).

Eğitim yönetiminin tarihsel gelişimi, insanlık tarihinin kadar eskiye dayandığını söylemek mümkündür. Antik çağlardan itibaren eğitim ve öğretim süreçleri, toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermiştir. Özellikle antik Yunan ve Roma medeniyetlerinde, eğitim yönetimi belirli bir düzen içerisinde yürütülmüş ve eğitim kurumları oluşturulmuştur. Yunanistan'da Sokrates, Platon, Aristo gibi düşünürlerin felsefi yaklaşımlarıyla eğitimde belirli ilkeler oluşturulmuş ve bu dönemde birçok okul kurulmuştur (Akyüz, 2006). Orta Çağ boyunca Avrupa'da kilisenin etkisiyle eğitim genellikle dini kurumlar tarafından kontrol edilmiş, manastırlarda ve katedrallerde eğitim verilmiştir. Aydınlanma çağı ile birlikte eğitimde laikleşme ve bilimsel yaklaşımların artmasıyla modern eğitim sistemleri şekillenmeye başlamıştır. Endüstri Devrimi'nin etkisiyle 18. ve 19. yüzyıllarda eğitimde büyük değişiklikler yaşanmıştır. Okuryazarlık oranları artmış, zorunlu eğitim uygulamaları başlamış ve eğitimde kamu politikaları oluşturulmuştur (Aytaç, 1998). Günümüzdeki eğitim yönetimi anlayışı, 20. yüzyılın başlarından itibaren daha da şekillenmiş ve kompleks bir hal almıştır. Eğitim yönetimi, eğitim kurumlarının yönetilmesi, politikaların oluşturulması, öğrenci ve öğretmen performansının değerlendirilmesi gibi alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınan bir alandır. Ayrıca her ülkenin eğitim yönetimi tarihi de o ülkenin tarihsel, kültürel ve sosyal yapısına göre farklılıklar gösterdiği bilinmektedir.

Eğitim yönetimi, Amerika Birleşik Devletleri'nde şekillenip gelişerek bilimsel bir disiplin haline gelmiştir. Bu alanda üniversitelerdeki bölümlerde öğrencilere lisans veya yüksek lisans diploması kazandıran programlar yürütülmektedir. Araştırma üniversitesi niteliği taşıyan bu alanların bilimsel dergileri bulunmakta ve kısmen de olsa örgütlü bir yapıya sahip oldukları görülmektedir. Bu göstergeler, eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak tanınmasını sağlamaktadır (Cemaloğlu ve Özdemir, 2019). Türkiye'de modern eğitim yönetiminin temelleri, Tanzimat dönemiyle birlikte 19. yüzyılın ortalarına dayanmaktadır ve Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitimde köklü değişiklikler yapılmıştır. 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile birlikte eğitimde yapısal değişiklikler öngörülmüş ve Batı tarzı eğitim anlayışıyla yeni bir eğitim sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır. Tanzimat dönemi, modern eğitim kurumlarının kurulması, yeni eğitim

metotlarının uygulanması, okuryazarlık oranının artırılması gibi birçok alanda eğitimde önemli adımların atıldığı bir süreçtir (Binbaşıoğlu, 1982). Bu dönemde Mekteb-i Mülkiye, Darülfünun gibi kurumlar kurulmuş ve Batı tarzı eğitim veren okullar açılmıştır. Ancak modern anlamda eğitim yönetiminin tam olarak günümüzdeki yapıya kavuşması ve kurumsallaşması daha sonraki dönemlerde gerçekleşmiştir. Cumhuriyet dönemine denk gelen süreçte eğitim sistemi köklü değişikliklere sahne olmuş ve eğitim yönetimi daha sistemli bir şekilde ele alınmıştır. Atatürk'ün eğitim ve kültür alanındaki yenilikçi yaklaşımıyla birlikte Türkiye'de eğitim sistemi modernleştirilmiş, köklü reformlar yapılmış ve eğitim yönetimi bu süreçte daha belirgin bir yapıya kavuşmuştur (Özdemir, 2018).

Bir bilim dalı olarak eğitim yönetimi alanının tarihsel gelişimi, kapsamı ve ne'liği üzerine gerçekleştirilen yurt dışı kaynaklı çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Bush, 1999; Callahan, 1962; English, 2002; Fitz, 1999; Griffiths, 1979; Heck ve Hallinger, 2005; Hoy, 1994; Murphy ve Louis, 1999). Tarihsel gelişimi bağlamında alanın ne'liğini ve öncülerinin yazılmış olduğu doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan yurtiçi çalışmalar ise çok sınırlıdır (Aydın ve Kepenekçi, 2007; Aypay, 2016; Balcı, 2008; Küçükçene ve Özdemir, 2022; Özdemir, 2011; Özdemir, 2017; Özdemir, 2018; Uslu ve Özdemir, 2021; Savaş, 2019). Eğitim yönetimi alanının Türkiye'de kökleşmesinde önemli çalışmalarda bulunan birçok akademisyenimiz bulunmaktadır. Ziya Bursalıoğlu, Yahya Kemal Kaya, İbrahim Ethem Başaran, Haydar Taymaz, M. Feyzi Öz, H. Nihat Bilgen, Suudi Bülbül, A. Galip Karagözoğlu, Mustafa Aydın, Kemal Güçlüoğlu ve Mahmut Adem akla ilk gelen akademisyenlerdir. Bu alan için ismini ekleyebileceğimiz birçok öncü akademisyen de bulunmaktadır (Aydın ve Kepenekçi, 2007). Fakat bu çalışmanın kapsamı, eğitim yönetimi alanına kazandırmış temel eserleri ile öne çıkan birinci kuşak akademisyenlerle sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda Ziya Bursalıoğlu, Yahya Kemal Kaya, İbrahim Ethem Başaran, Haydar Taymaz ve Mustafa Aydın'ın yaşamları ve eserleri incelenerek Türkiye'de eğitim yönetimi alanında yazdıkları temel eserleri ile iz bırakan çalışmalarıyla alandaki diğer araştırmacılara önemli bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Bu gerekçe doğrultusunda çalışmanın amacı, Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimsel bir kimlik kazandırılması yolunda yazdıkları birçok temel eseriyle besleyen ve tarihsel temellerine önemli katkılar sunan birinci kuşak akademisyenleri inceleyerek değerlendirmek ve alanın gelişimine katkılarını ortaya koymaktır.

Türkiye'de Eğitim Yönetimi Tarihi

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında eğitim yöneticiliği, özgün bir meslek dalı olarak tanımlanmaması sebebiyle eğitim yönetimi alanının epistemolojik temelleri oluşturulamamıştır. Bu dönemde yabancı bilim insanlarından danışmanlık alınması Türkiye'deki eğitim sisteminin yeterli gelişim gösteremediğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir (Özdemir,

2017; Yılmaz, 2018). Cumhuriyet'in ilk yıllarında, kabul edilen 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu, milli bir eğitim sistemi oluşturmak amacıyla atılan ilk önemli adımlardan biri olmuştur. Türk Milli Eğitimi'nde birliği sağlamak amacıyla, 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen bu kanun, farklı işlevlere sahip okulları birleştirme girişimini içermektedir. Bu süreçte, Bakanlık yeni bir örgütsel yapılandırmaya tabi tutulmuştur. Fakat 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanun'unda yer alan "Meslekte aslanan öğretmenlik" maddesiyle okul yöneticiliğinin ayrı bir meslek olarak değil, öğretmenlikle ilişkilendirilen bir görev tanımı olarak ifade edildiği görülmektedir (Cemaloğlu, 2005).

Eğitimdeki bilimleşme sürecindeki yapılanmalar incelendiğinde, özellikle 1928 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde Pedagoji Bölümü'nün açılması okullardaki eğitici ve yöneticilerin yetiştirilmesiyle ilgili eğitim politikalarının önemli bir yansıması olmuştur (Balcı, 2008). 1950'li yıllardan itibaren ABD'de ortaya çıkan eğitim yönetimi teori hareketi, Türkiye'de de etkisini hissettirecek eğitim ve eğitim yönetiminin önemini artıran destekleyici bir unsur olmuştur. (Özdemir, 2017). Bu kapsamda, kamusal alanda hizmet veren yöneticilerin eğitimlerini bilimsel bir temelde sağlamak amacıyla ilk olarak 1953 yılında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) kurulmuştur. Ancak TODAİE'nin genelde kamu yönetimi bilincini kazandırmada başarılı olduğu, özellikle eğitim yöneticilerine yönetsel kuram ve yeterlilikleri gerekli şekilde kazandırma konusundaki başarısının istenilen düzeyde olmadığı hususunda hala tartışmalar sürmektedir (Savaş, 2020).

Eğitim yönetimi alanındaki bir diğer önemli adım, 1962 yılında Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporudur. Bu rapor, özellikle okul yöneticilerinin yetiştirilmesine odaklanan, eğitim yönetimi alanındaki önemli bir gelişme olarak bilinmektedir (Balcı, 2008). 1950'li yıllardan itibaren kendinden söz ettirmeye başlayan eğitim yönetiminde teori hareketiyle rasyonalizm ve ampirizme dayalı bilimsel ilkelerin uygulanması yoluyla eğitim yönetimi alanındaki profesörler arasında işbirliği artmış, kongreler düzenlenmiş, akademik dergiler yayınlanmaya başlamış ve pozitivizm temelli bilimsel çalışmalar üretmeye yönelik bir eğilim oluşmuştur (Özdemir, 2018). Teori hareketinin etkisiyle birlikte, 1950'lerden itibaren eğitim yönetimi alanı Türkiye'de bilimsel bir bakış açısıyla ele alınmaya başlanmış ve bu alandaki öncüler, bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla devlet destekli burslarla yurt dışına gönderilmiştir. Söz konusu bu bilim insanlarının eserleri, eğitim yönetimi teori hareketinin Türkiye'de benimsenmesine katkıda bulunmuştur. Ziya Bursalıoğlu'nun 1960'lı yıllarda yaptığı çalışmalar, eğitim yönetimi uygulamalarında teorinin önemine işaret etmiş ve Türkiye'de bu alandaki teorik gelişmelerin öncüsü olmuştur. Ayrıca, Haydar Taymaz, İbrahim Ethem Başaran, Mustafa Aydın, Mahmut Adem,

Yahya Kemal Kaya, Kemal Güçlüol ve A. Galip Karagözoğlu gibi diğer bilim insanları da eğitim yönetimi alanının Türkiye'de kurumsallaşması ve gelişmesinde önemli bir rol oynamışlardır (Yılmaz, 2018).

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nın 1962'de gerçekleşen toplantısındaki öneriler ışığında eğitim yöneticilerinin bilimsel bir perspektifle yetiştirilmelerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1964 yılında kurularak, eğitim fakültesine bağlı olarak Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bölümü oluşturulmuş ve lisans düzeyinde eğitim vermeye başlamıştır. Bu adım, Türkiye'de yöneticilerin ve müfettişlerin bilimsel ilkeler doğrultusunda yetiştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Küçükçene ve Özdemir, 2022). Sonrasında, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi de benzer bölümleri açarak, Türkiye genelinde bu alanda eğitim veren kurumların sayısı artırılmıştır. Bu üniversiteler, eğitim yöneticilerinin ve müfettişlerin bilimsel temellere dayalı bir şekilde yetişmelerine katkıda bulunarak, eğitim yönetimi alanında önemli bir rol üstlenmişlerdir (Özdemir, 2018).

Son dönemde, Türkiye'de eğitim yönetimi alanında yapılan araştırmaların niteliği ve bilgi temeli konularında kısmi sorgulama temelli eleştiriler gözlemlenmektedir (Aksu ve Yücel, 2023; Aslanargun, 2007; Balcı, 2008; Beycioğlu ve Dönmez, 2006; Özdemir, 2011, 2017, 2018; Takmak, 2019; Yılmaz, 2018). Ancak sorgulama temelli eleştirilerin yanında geçmişten günümüze Türkiye'de eğitim yönetimi alanının tarihsel gelişiminde önemli gelişmeler olduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. Eğitim yönetimi alanında bu önemli gelişmelere öncü olan birinci kuşak olarak nitelendirilen arasında; Ziya Bursalıoğlu, Yahya Kemal Kaya, İbrahim Ethem Başaran, Haydar Taymaz ve Mustafa Aydın yer almaktadır. Söz konusu bu akademisyenlerin yaşamları ve eserleri aşağıda sırayla verilmiştir.

Ziya BURSALIOĞLU: Asıl ismi Sabit Ziyaettin olan Bursalıoğlu 1924 yılında İzmit'te doğmuştur. Babası öğretmen olan Bursalıoğlu sekiz kardeştir. Çocukluk döneminde eğitimine İzmit ve ardından Denizli'de devam etmiştir. Bursalıoğlu daha sonra Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulu'na seçilerek burada okumuş ve askerlikten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nü kazanmıştır. Ziya Bursalıoğlu, eğitim yönetimi alanındaki lisansüstü eğitimini ABD'de Illinois Üniversitesi'nde tamamlayarak öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinden sonra akademik görevlerde de bulunmuştur. Eğitim yönetimi alanında doktor unvanını alan ilk Türk bilim insanı olan Ziya Bursalıoğlu akademik görevini uzun yıllarca Ankara Üniversitesi'nde sürdürmüş ayrıca burada dekanlık görevi de yapmıştır. Eğitim yönetimi alanında onlarca eseri bulunan Bursalıoğlu akademik hayatı boyunca birçok bilim insanı yetiştirmiştir. Ziya Bursalıoğlu'nun ilk eserleri eğitim yönetimindeki temel ilkeleri ve süreçleri kapsamıştır. Yayınlarını yaparken, eğitim yönetimindeki temel prensipleri öne çıkarmış ve daha

önceki araştırmaların zorluklarını ve eleştirilerini dikkate almıştır. "*Eğitim İdaresi*" adlı kitabı, Türkiye’de eğitim yönetimi alanında ilk kitap olup, Ziya Bursalıoğlu’nun Milli Eğitim Bakanlığı İnsangücü Eğitimi Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yaptığı 1967 yılında yayınlanmıştır. Ziya Bursalıoğlu’nun eğitim yönetimi alanında "*Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*" (1971) ve "*Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar*" (1969) kitapları eğitim yönetimi alanında temel başvuru kitapları olmakla birlikte *Eğitimde Yönetimi Anlamak Sistemi Çözümlemek* (1998) ile *Türkiye’de Eğitim Yönetimi* (1998) gibi başka kitapları da bulunmaktadır. Özellikle okul yöneticilerinin yeterlilikleri üzerinde yapmış olduğu çalışmalarla da Türkiye’de bir ilke imza atmasının yanında alana kazandırmış olduğu sayısız makaleleri de mevcuttur (Özdemir, 2018). Temel eser olarak nitelendirebileceğimiz kitaplarından birkaçı resim 1’de sunulmuştur.

Resim 1

Ziya Bursalıoğlu’na Ait Seçme Kitaplar

Yahya Kemal KAYA: Yahya Kemal KAYA 1939 yılında Samsun Havza’da doğmuştur. İlkokulu Havza’da tamamlamış, ortaokula ise Ladik Akpınar Köy Enstitüsü’nde devam etmiştir. Sağlık sebepleri nedeniyle nakil gittiği Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu’nu dereceyle tamamlamıştır. Eğitim yönetiminin diğer öncülerinden biri olan Kaya, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Kamu Yönetiminden mezun olmuştur. Öğretmenlik yaptığı yıllarda devletten almış olduğu bursla yurt dışına çıkarak New York Üniversitesinde Kamu Yönetimi bölümünde lisansüstü eğitimini tamamlamıştır. Lisansüstü eğitiminden sonra Türkiye’ye dönen Kaya, 1972 yılında Hacettepe Üniversitesinde akademik hayatına başlamıştır. Burada eğitim yönetiminde büyük yankı uyandıran "*İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika Eğitim ve Kalkınma*" (1974) ve "*Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye’de Uygulama*" (1979) adlı eserlerini yayımlamıştır. "*Çağdaşlaşma Yolunda Deve Dikenleri*" (1990) adlı kitabıyla da dönemin sıkıntılı olan tüm süreçlerine yaşanmış olaylarla dikkat çekerek ortaya koymuştur. Akademik hayatı boyunca Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve

Gazi Üniversitesi Bolu İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde görev alan Kaya özellikle Bolu'da görev yaptığı akademik birimin yerleşmesine ve gelişmesine büyük katkılar sunmuştur (Can, 2005). 1993'te kendi isteği ile dekanlık görevinden ayrılan Yahya Kemal Kaya, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki görevine dönmüştür ve devamında ise 1994'te Yüksek Denetleme Kurulu Üyeliğine atanmıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Türkiye Milli Komitesi üyesi ve Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı eğitim sektörü koordinatörü ve danışman olarak çalışmıştır. Alana çalışmalarıyla önemli katkılar sunan Yahya Kemal KAYA'nın temel eser olarak nitelendirebileceğimiz birkaç kitabı resim 2'de sunulmuştur.

Resim 2

Yahya Kemal Kaya'ya Ait Seçme Kitaplar

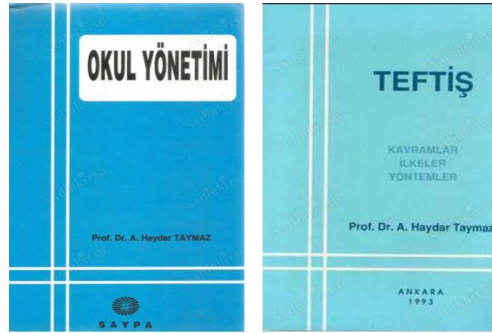

Haydar TAYMAZ: Eğitim yönetimin öncülerinden bir diğeri olan Haydar Taymaz 1931 yılında Düzce'de doğmuştur. Babası subay olan Taymaz altı kardeştir. Haydar Taymaz'ın eğitim öğretim hayatına bakıldığında ilkokul ve ortaokulu Düzce'de tamamlamış, bulunduğu bölgede lise olmadığı için Bolu'da yatılı okul sınavına girmiştir. Ağabeyi o yıl İstanbul Yapı Enstitüsü'nden mezun olmuştur. 1946 yılında ağabeyinin mezun olduğu okul olan İstanbul Yapı Enstitüsü'nün sınavını kazanarak orada eğitimine devam etmiştir. İstanbul Yapı Sanat Enstitüsü ile Ankara Erkek Teknik Öğretmen okulunda öğrenimini tamamladıktan sonra 1952 yılında öğretmenlik görevine başlamıştır. 1953 yılında yedek subay olan Haydar Taymaz Yedek subay öğretmenlerin okullara verilmesi kararı gereğince asker öğretmen olarak Adana Yapı Sanat Okulu'na gitmiştir. 1954 yılında gittiği Adana'da 1960 yılına kadar altı yıl görev yapmıştır. Adana Yapı Enstitüsünde öğretmen olarak çalışırken Teknik Öğretmen Okuluna öğretmen yetiştirmek üzere verileceği ifade edilen burs için başvurmuş ve 1961 yılında sınava girerek kazanmıştır. Sekiz ay Ankara'da Georgetown

Üniversitesinin İngilizce kursuna devam etmiş daha sonra ABD, Wisconsin eyaletinde Stout State Üniversitesi'ne gitmiştir. 1965 yılında Stout State Üniversitesi mesleki teknik eğitim alanında yüksek lisansını tamamlamıştır (Aydın ve Yılmaz, 2014). 1965 yılında ABD'den dönünce Milli Eğitim Bakanlığına Etüt ve Programlama Dairesinde başkan yardımcısı olarak görev almıştır. 1972 yılında Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında doktora başlayarak Ziya Bursalıoğlu'nun ilk doktora öğrencilerinden biri olmuştur. Doktorasını rahat yapabilmek için Daire Başkan Yardımcılığından ayrılmış ve öğretmenliğe geçmiştir. 1975 tarihinde ise Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne öğretim üyesi olarak atanarak göreve başlamıştır. 1988 yılında ise profesörlüğe atanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının okul yöneticileri ve ilköğretim müfettişleri yetiştirme programlarında, Bakanlık müfettişleri için düzenlenen seminerlerde, ilköğretim ve ortaöğretim yöneticileri seminerlerde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ilköğretim, lise ve dengi okul yöneticileri ile müfettişler için düzenlenen seminerlerde ve Milli Eğitim Şuralarında görev alarak alanın gelişmesine katkıda bulunan TAYMAZ eğitim yönetimi alanına “*Teftiş*” (1978), “*Hizmetiçi Eğitim*” (1981) ve “*Okul Yönetimi*” (1989) adlı eserlerle önemli katkılar sunarak öncü çalışmalara imza atmıştır. Ve akademik hayatı boyunca yetiştirmiş olduğu birçok öğrencisi Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde göreve gelmiştir (Özdemir, 2018). Alanın temellerinin atılmasında önemli rol oynayan Haydar TAYMAZ'ın temel eser olarak nitelendirebileceğimiz birkaç seçme kitabı resim 3'te sunulmuştur.

Resim 3

Haydar Taymaz'a Ait Seçme Kitaplar

İbrahim Ethem BAŞARAN: İbrahim Ethem Başaran 1931 yılında Kahramanmaraş Afşin'de doğmuştur. Babası çiftçilik ve bakkallıkla uğraşan eğitim yönetiminin diğer öncülerinden biri olan Başaran on iki kardeştir. 1940 yılında Afşin'de ilkokulu bitirmiş ve Düziçi Köy Enstitüsünü kazanmıştır. 1945 yılında Köy Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra Öğretmenler Kurulu, İbrahim Ethem Başaran'ı resim-iş yönünden yetenekli

gördüğü için, Enstitü’de resim-iş öğretmenini olarak kalmasını istemişlerdir. Başaran, 1946 ve 1947 yıllarında bir taraftan Düziçi’nde Enstitü’nün uygulama ilkokulu öğretmenliği, bir taraftan da resim-iş öğretmenliği görevini sürdürmüştür. Meslek hayatında gezici başöğretmenlik, ilköğretim müfettişliği ve milli eğitim müdür yardımcılığı görevlerinde de bulunmuştur. 1957 yılı Gazi Üniversitesi Pedagoji bölümünden mezun olarak yüksek lisans eğitimini de Eastern Michigan Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Bakanlık düzeyinde çeşitli görevlerde bulunan İbrahim Ethem BAŞARAN 1972 yılında doktora eğitimine Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümünde başlamış ardından 1975 yılında öğretim üyesi olarak yine aynı üniversitede göreve gelmiştir. 1979 yılında doçent ardından 1988 yılında profesör olmuş ve buradaki görevine 1997’ye kadar devam etmiştir. Bakanlıkta üst düzey yönetim görevlerinde bulunmuş ve deneyim kazanmış biri olarak, üniversitede çalıştığı dönem boyunca yönetim görevinin akademik çalışmaları engellediğini düşündüğü için hiçbir yönetim görevi almamıştır (Aydın ve Karaman Kepenekçi, 2007; Aydın ve Çınkır, 2015). Alana sunmuş olduğu sayısız eserler, yetiştirdiği öğretim üyeleri ve başarılı çalışmalar ile eğitim yönetiminin kökleşmesinde önemli katkıları olmuştur. “Eğitim Psikolojisi” (1966), “Temel Eğitim ve Yönetimi” (1982), “Örgütsel Davranışın Yönetimi” (1982), “Yönetime Giriş” (1984) ve Yönetimde İnsan İlişkileri: Yönetimsel Davranış (1998) gibi alana kazandırdığı önemli eserlerin yanında özellikle “Eğitim Yönetimi: Nitelikli Okul” (2000) ve “Türk Eğitim Sistemi ve Okul yönetimi” (2013) başlıklı eserleri ile eğitim yönetiminin terminolojisindeki ustalığını ortaya koymuştur (Özdemir, 2018). Alanın temellerinin atılmasında önemli rol oynayan Haydar TAYMAZ’ın sayısız makale ve çalışmalarının yanında temel eser olarak nitelendirebileceğimiz birkaç kitabı resim 4’te sunulmuştur.

Resim 4

İbrahim Ethem Başaran’a Ait Seçme Kitaplar

Mustafa AYDIN: Mustafa Aydın 1933'te Şiran doğumludur. Babası Devlet Demir Yollarında görevli olan Aydın, iki kardeştir. Aslında Çankırı'da doğmuştur. Ancak babasının memleketi olan Şiran nüfusuna kayıtlıdır. Babasının Devlet Demir Yollarında çalışması nedeniyle çocukluğunun bir kısmını Çankırı, Kemah ve Divriği'de geçirmiştir. Eğitim yönetiminin kökleşmesinde rol oynayan AYDIN, 1951-1952 Öğretim Yılı'nda Sivas Öğretmen Okulu'ndan mezun olunca, aynı yıl Trabzon'un Of ilçesindeki Merkez İlkokulu'nda öğretmen olarak göreve başlamıştır. Çeşitli yerlerde öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. 1960 yılında Gazi Üniversitesi Pedagoji bölümünden mezun olmuştur. Aydın doktora eğitimini Michigan State Üniversitesi'nde Eğitim Yönetimi alanında tamamlayıp yurda dönmüştür. Dönüşünde ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşmiştir. Mustafa AYDIN, PAK (Planlama Araştırma Koordinasyon) Dairesi'nde başuzmanlık kadrosuna atanmış daha sonra Daire Başkan Yardımcılığı görevine yükseltilmiştir. 1973'te Başkan Yardımcılığına atandıktan bir süre sonra, 1974 yılı Ocak ayında Hacettepe Üniversite'si Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'ne doktor asistan öğretim görevlisi olarak atanmıştır. 1979 yılında da doçent olmuştur. Akademik hayatına Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri bölümünde devam etmiştir. İlerleyen yıllarda doçentliğini almış, dekan yardımcılığı ve Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması Anabilim Dalı Bölüm Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Aydın profesörlük kadrosunu İnönü üniversitesinde alarak rektör yardımcılığı gibi pek çok önemli idari görevlerde de bulunmuştur. Yazmış olduğu “Örgütlerde Çatışma” (1984), “Çağdaş Eğitim Denetimi” (1986) ve “Eğitim Yönetimi” (1991) gibi temel eser niteliğindeki kitaplarının yanında birçok çalışmasıyla (Aksu ve Şimşek, 2015; Ünal ve Koçak Usluel, 2016) eğitim yönetimi alanına önemli katkılar sağlayan Mustafa AYDIN'nın birçok çalışmasının yanında temel eser olarak nitelendirebileceğimiz birkaç kitabı resim 5'te sunulmuştur.

Resim 5

Mustafa Aydın'a Ait Seçme Kitaplar

Etik Bildirim ve Etik Kurul Kararı

Yazarlar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Sonuç

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitim yöneticiliği henüz uzmanlık alanı olarak tanımlanmamış olması, özgün bir epistemolojik bilgi temelini oluşturmasını engelleyen önemli etkenlerden biridir. Bu durumun temel nedeni, okul yöneticiliğinin o dönemde öğretmenlik mesleğinden sonra gelen bir görev olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak zaman içinde, ABD'de ortaya çıkan teori hareketinin etkileri, Türkiye'de de hissedilmeye başlamıştır. Eğitim yönetimi alanında önemli gelişmeler için zemin hazırlamıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de de eğitim, kalkınmanın çok önemli bir unsuru olarak önemsenmeye başlanmıştır. Eğitimin niteliğini artırmak için çeşitli planlamalara gidilmiş ve son olarak merkezi planlama esas alınarak çalışmalar derinleştirilmiştir. Eğitim Yönetimi alanının Türkiye'deki kurumsallaşma süreci açısından bir bilim disipliniyle gelişmiş ve önemli adımların atıldığı dönemlerden geçmiştir. Bu süreçte birinci kuşak akademisyenlerin, öncü çalışmalarlarıyla eğitim yönetimi alanının akademik ve kurumsal temellerinin oluşturulmasında kilit roller üstlendikleri görülmüştür.

Kurtuluş Savaşından sonraki yıllarda Türkiye'deki eğitim reformlarını desteklemek amacıyla birçok öğretmen ve akademisyen lisansüstü eğitim almaları için devlet destekli yurt dışına gönderilmişlerdir. Bu kapsamda eğitim bilimleri alanı olarak adından bahsedeceğimiz birçok akademisyen bulunmaktadır. Eğitim yönetimi alanından Ziya Bursalıoğlu, Haydar Taymaz, İbrahim Ethem Başaran, Yahya Kemal Kaya ve Mustafa Aydın Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimsel bir kimlik kazandırılması yolunda yazdıkları temel eseriyle alanın tarihsel temellerine önemli katkılar sunan birinci kuşak akademisyenlerdendir. Yurdun dört bir yanına eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak uzanmasına ve Türkiye'de filizlenerek kökleşmesine önemli katkılar sunan akademisyenlerin yaşamları ve çalışmalarına derinlemesine incelenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen kökenli olmaları, aldıkları yurt dışı lisansüstü eğitimleri, bakanlık düzeyinde bulunulan farklı görevleri, üniversitelerde eğitim yönetimi bölümlerinde üstlendikleri kurucu hizmetleri, alan akademisyenlerin yetiştirilmesi ve yazdıkları eğitimin yönetimi esaslı temel eserleri gibi birçok ortak özelliklerinin bulunduğu görülmektedir. Bu dönemde gerçekleşen alanı

temellendirme çalışmaları, Türkiye’de eğitim yönetimi alanının bilimsel bir perspektifle ele alınmaya başladığını ifade etse de hala günümüzde, Türkiye’de eğitim yönetimi alanında kimlik ve bağlam oluşturmadaki gelişimi hususunda tartışmalar sürmektedir (Balcı, 1992; Beycioğlu, 2012; Beycioğlu ve Dönmez, 2006; Turan ve Şişman, 2013). Bu tartışmalar ışığında, eğitim yönetimi alanının kimlik ve bağlam oluşturmadaki gelişimi açısından Türkiye’deki tarihsel gelişim sürecini anlamanın alana kazandırılacak birçok nitelikli çalışma açısından ayrıca önem arz ettiğini söylemek yararlı olacaktır.

Eğitim yönetimi, doğuşundan itibaren çeşitli görüş ve yaklaşımların etkisi altında kalsa da kendine özgü bir bilim disiplini haline gelmesini geciktiren etkenlerin mevcudiyeti hâlâ devam etmektedir. Bu bağlamda, eğitim yönetimi alanının epistemolojik birikimine katkıda bulunacak kuramsal çalışmalara olan ihtiyaç hâlâ bulunmaktadır. Eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmaların sadece okullara ve genel olarak bir ülkenin eğitim sistemine katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda eğitim yönetimi alanını daha da ileri taşıyacak ve kendi sınırları olan bir bilim hâline getirecek nitelikte olması beklenmelidir. Ayrıca eğitim yönetimi alanındaki akademisyenlerin, alanın şu anı ve geleceği konusunda endişe duymaları ve bu doğrultuda bir görüş birliği oluşturmak için çaba göstermeleri gerekir. Eğitim yönetimi alanının tarihsel temellerinde, eğitim sistemine ve topluma sağladığı katkı düzeyi çok iyi analiz edilmesi, alanın bir bilim olarak dalı olarak olgu değer sorunsalı yaşamaması adına araştırmacı ve uygulayıcılar tarafından kıymet verilmesiyle doğru orantılı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksu, M., & Yücel, C. (2023). Eğitim Yönetimi Alanında Teori ve Uygulama Boşluğu. *Toplum, Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 164-192.
- Aksu, M. B., & Şimşek, H. (2015). *Prof. Dr. Mustafa Aydın'a armağan. Eğitim ve toplum yazıları*. Gazi Kitapevi.
- Akyüz, Y. (2006). Türkiye'de öğretmen yetiştirme'nin 160. Yılında Darülmüallimîn'in ilk yıllarına toplu ve yeni bir bakış. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 20(20), 17-58.
- Aslanargun, E. (2007). Modern eğitim yönetimi anlayışına yönelik eleştiriler ve postmodern eğitim yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 95-212.
- Aydın, İ., & Çınkır, Ş. (2015). *Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran'a Armağan. Eğitimde 52 yıl (E Kitap)*. Pegem.
- Aydın, İ., & Kepenekçi Karaman, Y. (2007). *Türkiye'de eğitim yönetimi alanının sözlü tarihi: Öncü akademisyenler (E Kitap)*. Pegem.
- Aydın, İ., & Yılmaz, K. (2014). *Prof. Dr. Haydar Taymaz'a armağan (E Kitap)*. Pegem.
- Aypay, A. (2016). *Eğitim yönetimi ve denetimi alanının durumu ve geleceği*. Aypay, A. (Ed.), Türkiye'de Eğitim Yöneticiliği ve Maarif Müfettişliği (ss. 1-2-18-19) içinde. Pegem A.
- Aytaç, K. (1998). *Avrupa eğitim tarihi*. Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Balcı, A. (1992). Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: Kuram araştırma ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(1), 27-45.
- Balcı, A. (2008). Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54(54), 181-209.
- Balcı, A. (2011). Eğitim yönetiminin değişen bağlamı ve eğitim yönetimi programlarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 196-208.
- Beycioğlu, K. (2012). Will Evers & Lakomski be able to find leadership's holly grail?. *KEDİ Journal of Educational Policy*, 9(2), 349-362.
- Beycioğlu, K., & Dönmez, B. (2006). Eğitim yönetiminde kuramsal bilginin üretimine ve uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47(47), 317-342.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). *Eğitim düşüncesi tarihi*. Binbaşıoğlu Yayınevi.

- Bush, T. (1999). Crisis or crossroads? The discipline of educational management in the late 1990s. *Educational Management and Administration*, 27(3), 239-252.
- Callahan, R. E. (1962). *Education and the cult of efficiency*. The University of Chicago Press.
- Can, T. (2005). Kaybettiğimiz bir değer: Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya (1939-1995). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(2), 193-196.
- Cemaloğlu, N. (2005). Türkiye de okul yöneticisi yetiştirme ve istihdamı varolan durum, gelecekteki olası gelişmeler ve sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 249-274.
- Cemaloğlu, N., & Özdemir, M. (2019). *Eğitim yönetimi*. Baskı. Pegem Akademi.
- English, F. W. (2002). The point of scientificity, the fall of the epistemological dominos, and the end of the field of educational administration. *Studies in Philosophy and Education*, 21, 109-136.
- Fitz, J. (1999). Reflections on the field of the educational management studies. *Educational Management and Administration*, 27(3), 313-321.
- Griffiths, D. E. (1979). Intellectual turmoil in educational administration. *Educational Administration Quarterly*, 15(3), 43-65.
- Heck, R. H., & Hallinger, P. (2005). The study of educational leadership and management: Where does the field stand today? *Educational Management Administration and Leadership*, 32(2), 229-244.
- Hoy, W. K. (1994). Foundations of educational administration: Traditional and emerging perspectives. *Educational Administration Quarterly*, 30, 178-198.
- Kaya, Y. K. (1979). *Eğitim yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki uygulama*. TODAİE Yayınları, Doğan Basımevi.
- Küçükçene, M., & Özdemir, M. (2022). Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Misyon İfadelerinin Kimlik Bağlamında İncelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(3), 424-436.
- Murphy, J. & Louis, K, S. (1999). *Handbook of research on educational administration*. Jossey-Bass.
- Oplatka, I. (2008). The field of educational management: Some intellectual insight from 2007 BELMAS national conference. *Management in Education*, 22(3), 4-10.
- Özdemir, M. (2011). Educational administration: A science at the intersection of public administration and business administration. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(2), 29-42.

- Özdemir, M. (2017). Eğitim yönetiminde epistemik bunalımın arkeolojisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23(2), 281-304.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi. Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler.* Anı Yayıncılık.
- Savaş, G. (2020). Tarihsel seyir içinde eğitim yönetiminin bilimleşme süreci. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), 253-266.
- Takmak, H. (2019). Eğitim yönetiminin özgünleşme ve özerkleşme sorunsalı. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 113-126.
- Turan, S. & Şişman, M. (2013). Eğitim yönetimi alanında üretilen bilimsel bilgi ve Batılı biliş tarzının eleştirisine giriş. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(4), 505-514.
- Uslu Çetin, O., & Özdemir, M. (2021). Bir disiplin olarak eğitim yönetiminin kavram haritası üzerine boylamsal bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1864-1897.
- Ünal, I., & Koçak Usluel, Y. (2016). *Prof. Dr. Mustafa Aydın'a armağan eğitim bilimleri yazıları.* Gazi Kitapevi.
- Yılmaz, K. (2018). Türkiye'deki eğitim yönetimi alanı ile ilgili çalışmalara eleştirel bir bakış. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 123-154.

Etik Bildirim ve Etik Kurul Kararı

Yazarlar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Yazarların Katkı Oranları

Makale bölümlerine yazarlar eşit olarak katkıda bulunmuşlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale hakkında yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.